

1. Inleiding

1.1 Algemeen

In het kader van het rooien van enkele bomen aan de Standhasenstraat 14 is op 22 september een archeologische waarneming gedaan, mede omdat voor dit adres al eens een vondstmelding werd gedaan. Dit document betreft een korte rapportage van de waarneming. Dit type veldwerk is niet gedefinieerd in de KNA 3.2 en het betreft het documenteren van ad-hoc gemelde archeologische waarden. Het gaat onder andere om locaties die, door een te klein oppervlak of een zeer lage archeologische verwachting, niet onderzoeksplichtig waren, maar waar tijdens de werkzaamheden toch vermeldenswaardige archeologische sporen werden aangetroffen. Het betreft geen KNA-conforme uitwerking van archeologische gegevens, het is slechts een melding van de aanwezigheid van archeologische waarden. Het doel van de rapportage van een archeologische waarneming is het verschaffen van (basis)informatie voor archeologische adviezen, bureauonderzoeken en bij toekomstige, in de nabijheid gelegen, veldonderzoeken. Met dank aan dhr. A. Nelemans voor de goede samenwerking.

Administratieve gegevens

Aard onderzoek:	Waarneming en boring
Projectcode:	1212
ARCHIS:	Onderzoeksmeldingsnr.: nvt Vondstmeldingsnr.: nvt
Periode:	(Late) Middeleeuwen en Nieuwe Tijd
Datum onderzoek:	22 september 2012
Plangebied:	Standhasenstraat 14
Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Dordrecht
Plaats:	Dordrecht/Land van Valk
Toponiem:	Standhasenstraat 14
Kaartblad:	38C
RD centrumcoördinaat:	106.727 / 424.210
Opdrachtgever:	nvt
Uitvoerder(s):	Gemeente Dordrecht, Sector Stadsontwikkeling/Afdeling Ruimtelijke Realisatie Medewerkers: dhr. M.C. Dorst, dhr. M. Procter
Autorisatie:	
Bevoegde overheid:	Gemeente Dordrecht
Autorisatie onderzoek:	mevr. H. Kromkamp (afdelingshoofd namens B&W)
Autorisatie rapport:	mevr. J. Hoevenberg (senior archeoloog)
Archivering projectgegevens en vondstmateriaal:	
Digitaal:	Archief Ruimtelijke Realisatie/Archeologie (www.dordrecht.nl/archeologie) / e-depot Nederlandse Archeologie (http://www.dans.knaw.nl)
Analoog:	Archief Ruimtelijke Realisatie en het Stadsdepot/Erfgoedcentrum DiEP

2. Gegevens onderzoeksgebied

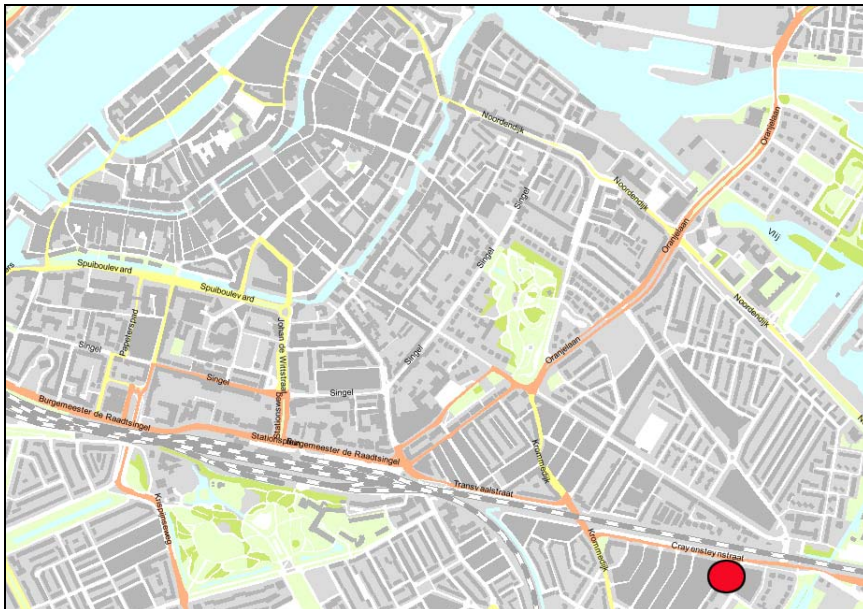
2.1 Plan- en onderzoeksgebied en geplande werkzaamheden

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de wijk Het Land van Valk in de gemeente Dordrecht. Het betreft de tuin van het pand Standhasenstraat 14 (afb. 1 en 2). Hier werd een aantal bomen geroid en op basis van eerdere bodemingrepen was bekend dat hier, onder andere, keramiek uit de Middeleeuwen direct onder de bouwvoor aanwezig was (vanaf circa 40 cm – mv.).¹ Dit is meerdere keren door de bewoner bij de gemeentelijke archeologische dienst gemeld en het materiaal is toen bekeken. Het gaat onder andere om:

- * proto-steengoed scherf
- * proto-steengoedscherven Siegburg
- * steengoed, w.o. halsfragment jacobakan en drinkschaaltje
- * steengoed scherven uit Raeren en Langerwehe, circa 1400
- * scherf Andenne aardewerk
- * grijsbakkend aardewerk
- * fragment vuurklok
- * roodbakkend aardewerk
- * Vlaams Hoogversierd aardewerk
- * kloostermoppen
- * 19e en 20^e-eeuws materiaal

Ook is de aanwezigheid van een gemetselde muur, gefundeerd op zware eikenhouten balken, vastgesteld.²

Om de geologische context van het vondstmateriaal en de muur te onderzoeken, is het rooien van de bomen begeleid en is een grondboring gezet om de bodemopbouw te documenteren.

Afb. 1. De locatie van het plangebied aan de Standhasenstraat 14 (rood).

¹ Zie ook gemeente projectcode 8803.

² Nelemans 1989 en vondstdeterminatie dhr. T. Hos (zie projectcode 8803).

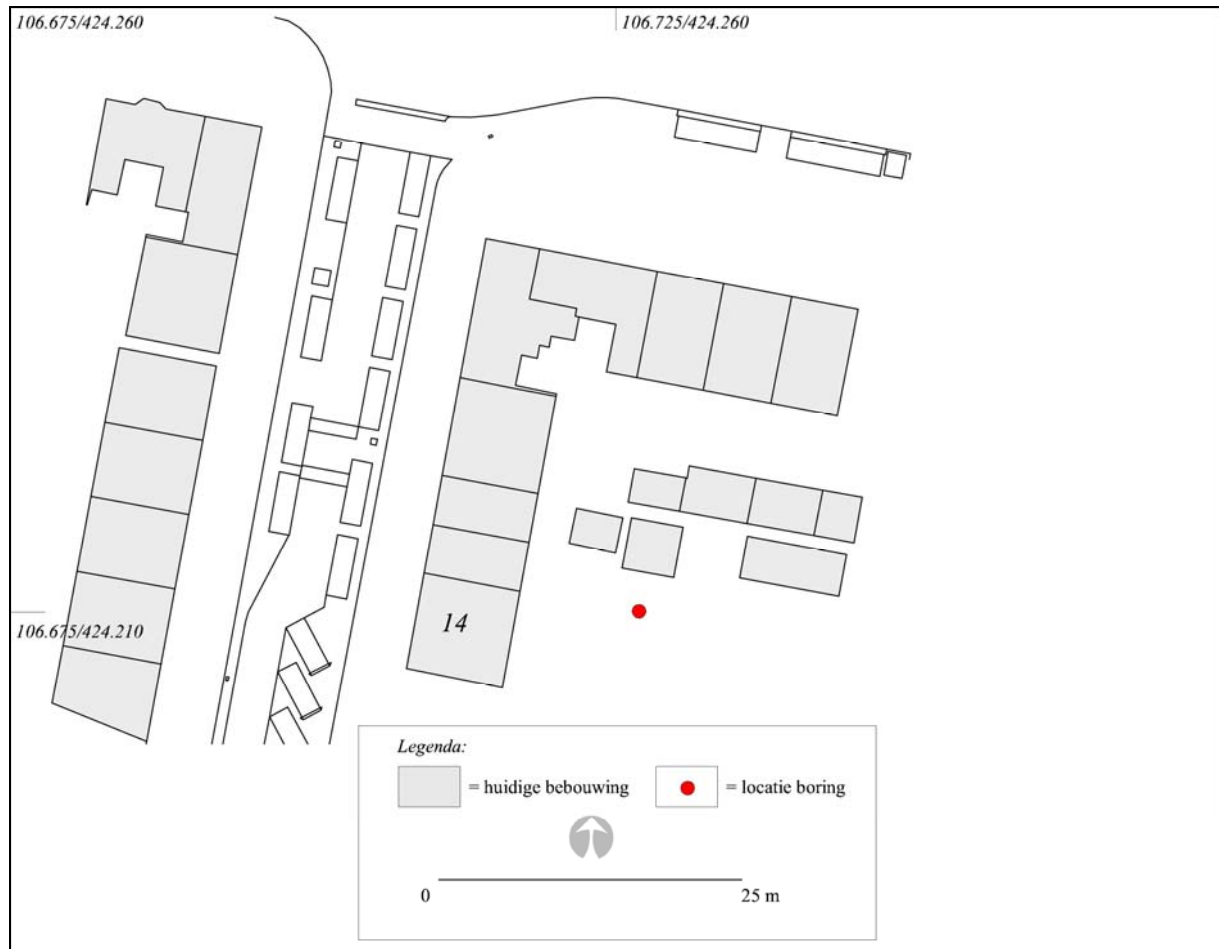
3. Veldwerk

3.1 Doel

Het doel van het onderzoek was het vaststellen van de geomorfologische context van het vondstmateriaal dat hier in de tuin aanwezig is.

3.2 Onderzoekresultaten

Het veldwerk heeft plaatsgevonden op 22 september 2012. Hierbij is een gutsboring met een diameter van 3 cm gezet tot een diepte van 5 m – mv (afb. 2 en 3).

Afb. 2. Het plangebied in detail met daarop de locatie van de boring.

Een lithostratigrafisch profiel is weergegeven in afbeelding 3. Oudere afzettingen die behoren tot de Uitwijkse Stroomgordel die hier, volgens de archeologische verwachtingskaart, aanwezig zouden moeten zijn, zijn niet aangetroffen. De aangetroffen bodemafzettingen zijn, van beneden naar boven, in te delen in de volgende drie lithostratigrafische eenheden:

Organisch pakket A

De diepst aangeboorde afzetting is een pakket roodbruin, sterk kleilig veen waarvan de top mineraalarm is (afb. 3). De top van het veen bevindt zich op 3,65 m – NAP. Organisch pakket A behoort tot de Formatie van Nieuwkoop: het Hollandveen Laagpakket.

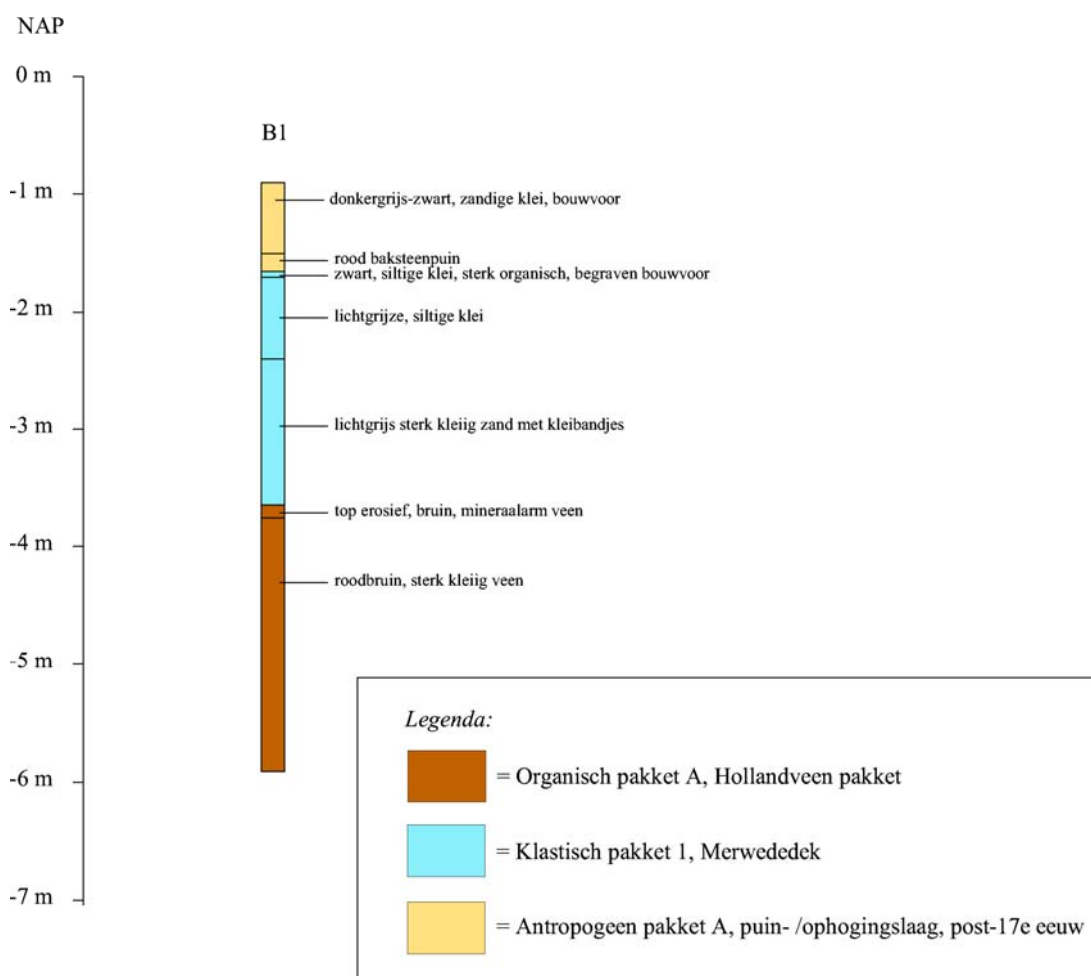
Klastisch pakket 1

Klastisch pakket 1 bestaat uit een pakket sterk kleilig zand met kleilaagjes. Het bovenste niveau bestaat uit siltige klei en de top ligt op 1,65 m - NAP. Het pakket heeft een dikte van 200 cm. Klastisch pakket 1 betreft het zogenoemde Merwededek, dat is afgezet ten tijde van het zoetwatergetijdengebied het Bergsche Veld. Het betreft de jongste afzettingen die behoren tot de Formatie van Echteld. Deze kunnen gedateerd worden tussen circa 1422 en 1616. De top bestaat uit een begraven bouwvoor (A-horizont).

Antropogeen pakket A

Op of in de top van klastisch pakket 1 is een laag baksteenpuin aanwezig. Dit is het niveau waarop in het verleden ook keramiek is aangetroffen. De laag is ten minste 5 cm dik en de top is aanwezig op 1,5 m – NAP (0,6 m – mv). Het is op- of aangebracht na het voltooiën van de Noordpolder in 1616. Aangezien in het verleden ook gemetselde muren zijn waargenomen, is het niet duidelijk of er sprake is van bebouwing of alleen een opgebracht (puin)pakket. De aanwezigheid van middeleeuwse keramiek in deze laag is op basis van deze gegevens (nog) niet te verklaren.

Het bovenste niveau van antropogeen pakket A bestaat uit een pakket opgebrachte klei, dat zal zijn aangebracht bij de bouw van de woningen in de 20^e eeuw.

Afb. 3. Een geïnterpreteerd bodemprofiel van de locatie Standhasenstraat 14.

3.3 Conclusies

De hier aanwezige keramiek uit de Middeleeuwen betreft opgebracht materiaal dat van elders is aangevoerd. Het vondstniveau ligt op de afzettingen van het Merwededek dat tot 1616 is afgezet. Het eerder gemelde muurwerk is nu niet waargenomen, maar kan op basis van de boorgegevens gedateerd worden in de periode ná 1616.

Het is niet duidelijk hoe, met name de middeleeuwse keramiek, hier terecht is gekomen. De locatie is gelegen in een laaggelegen komgebied en kent een lage verwachting op aanwezige bewoningssporen uit deze periode. Eventuele (geul)afzettingen van de oudere Uitwijkse Stroomgordel die kunnen resulteren in een hoger gelegen kreekinversie gedurende de Middeleeuwen, zijn niet aangetroffen. Aanbevolen wordt om de locatie en de directe omgeving, waar en wanneer mogelijk, nader te onderzoeken door middel van proefsleuven.

Bevoegde overheid

De bevoegde overheid voor deze waarneming is de gemeente Dordrecht. Voor vragen over de in dit rapport verwoorde resultaten kan contact worden opgenomen met dhr. M.C. Dorst, senior archeoloog Team Archeologie / Ruimtelijke Realisatie (tel. 078-770 4904).

Literatuur

Nelemans, A., 1989: Onderzoek Standhasenstraat. *Grondig Bekeken* 4 (1989) 1, 37-39.

Begrippen en afkortingen

antropogeen Bergsche Veld	Door mensen gemaakt/gedaan/uitgevoerd, i.i.t. natuurlijk Zoetwatergetijdengebied ten zuiden van de stad Dordrecht, ontstaan na de Sint Elisabethsvloed van 1421 (verwijst naar Geertruidenberg, later Biesbosch genoemd).
brakwaterkokkel	Gidsfossiel voor de afzettingen van de Sint Elisabethsvloed 1421, zeker als deze tweekleppig en in levenshouding wordt aangetroffen. Het gaat om de tweekleppige <i>Cerastoderma glaucum</i> .
crevasse(afzetting)	Oeverwaldoorbraak (rivier) waarbij (opnieuw) zand is afgezet. Door de doorbraak is een afzetting ontstaan met sediment uit de oeverwal. Crevasse-afzettingen zijn hoger gelegen plekken in het landschap.
detritus	Substantie bestaande uit organische resten van planten en dieren.
donk	Rivierduin of natuurlijke verhoging in het landschap.
Formatie van Echteld	Afzettingen vanuit rivier.
Formatie van Nieuwkoop	Veenpakket (Hollandveen Laagpakket).
Formatie van Naaldwijk	Afzettingen vanuit zee.
Grote Waard	De Grote of Hollandsche Waard was een landbouwgebied in Holland, aan de grens met Brabant. De waard ontstond in de 13e eeuw, na afdamming van de Maas bij Heusden en Maasdam en het aanleggen van een ringdijk. De Grote Waard omvatte de gebieden die tegenwoordig bekend staan als het Land van Heusden en Altena, het Eiland van Dordrecht, het oostelijk deel van de Hoeksche Waard en een stukje Noord-Brabant, ongeveer van Heusden tot Moerdijk.
hil/werf/terp	Woonheuvel of kunstmatige door mensen opgeworpen verhoging in het landschap.
indicator	Aanwijzing.

inversierug	Oeverwallen en kreekbeddingen klonken gedurende de middeleeuwse (veen)ontginningen door hun grovere materiaal minder in dan het omliggende land van slappe, fijne klei en/of veen, waardoor ze nu nog als ruggen in het landschap herkenbaar zijn. Deze 'omkering' in het landschap (oorspronkelijk een geul, nu een rug) wordt ook wel 'inversie' (inversieruggen) genoemd.
klastisch	Verweerde/geërodeerde fragmenten van gesteente die zijn afgezet door water en wind.
Merwededek	Gelaagd pakket klei-en zandafzettingen vanuit de rivier de Merwede, na de Sint Elisabethsvloed van 1421 (Formatie van Echteld). Specifiek voor het Eiland van Dordrecht.
Sint Elisabethsvloed	Stormvloed waarbij de zeedijk van de Grote Waard bij het dorp Wieldrecht doorbrak en de Grote Waard verdronk, 18-19 november 1421.
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	Archeologisch Informatie Systeem
AWN	Archeologische Werkgemeenschap Nederland
CHA	Cultuur Historische Atlas, provincie Zuid Holland
IKAW	Indicatieve kaart Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
Mv	Maaiveld (loopoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdam Peil (hoogtemaat)
NEN	Nederlandse Norm
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst Cultureel Erfgoed